

## EN SALVADOR CASANOVA QUE JO VAIG CONÈIXER

La meva relació amb en Salvador Casanova va ésser personal, i molt especialment professional, des del primer any (1952) de la seva arribada a Granollers, on no coneixia ningú i no hi tenia encara cap altra activitat que no fos guanyar-se la vida amb el seu treball, i gaudir del lleure amb l'afició que aleshores l'omplia: la música. Era, doncs, una vida sense cap de les activitats que més tard varen convertir-lo en capdavanter polític, malgrat que no amagava mai els seus sentiments profundament catalanistes i antifranquistes. Vull dir amb això que no estic segur de fins a quin punt aquests simples i desordenats records de joventut poden tenir cap interès per a les persones que vulguin aprofundir en la seva obra. Per qüestions també professionals la nostra relació es distancià el 1962 i gairebé la vam perdre del tot a partir de 1966, quan vaig deixar de viure a Granollers.

Malgrat això, se'm diu que potser aquest període -més personal i per això menys conegut- pot ésser interessant, ja que es va produir en un temps i en unes circumstàncies que podrien haver ajudat a definir els seu camí de futur. És molt possible.

Sigui com sigui, els detalls que recordo bé varen succeir de la manera següent:

Vaig conèixer en Salvador Casanova a les primeries de 1952. Jo no havia complert encara els 14 anys i ell en tenia 34.

Com sabem, va venir a establir-se a Granollers per practicar-hi el seu ofici. Era modelista i fins aleshores treballava com a operari assalariat en un taller de Badalona (Can Dalmau), on va cridar-li l'atenció la quantitat d'industrials de Granollers que els portaven feina

.  
Va indagar i constatar que si bé en aquella època la nostra ciutat tenia molta indústria (bàsicament tèxtil i auxiliar d'aquesta) no tenia pràcticament modelistes amb taller obert al públic. Hem de saber que, en la tecnologia d'aleshores, el model industrial era absolutament necessari per poder fondre i construir en qualsevol metall (ferro, acer, alumini, bronze, coure, etc.) les peces necessàries per a màquines i/o utilitatges.

Granollers tenia aleshores tres fonerries de ferro: Can Maragall, Can Trullàs i Can Bernaus. Vinculat a la primera, hi havia un oficial modelista casat amb una Maragall que tenia un petit talleret per atendre bàsicament els clients que allà li recomanaven. Molt limitat, doncs. A Can Trullàs

(l'única de les tres que fonia també acer) tenien algun modelista, però únicament per cobrir les seves pròpies necessitats, és a dir, especialitzats en el tèxtil, que per altra banda i per la seva pròpia naturalesa requeria d'un modelatge molt simple. En Josep Bernaus, tercer fonedor establert, havia arribat a Granollers feia poc temps provinent de Sabadell i no tenia, lògicament, accés als serveis de professionals que estaven únicament al servei de la seva competència. Va ésser doncs aquesta persona una de les qui el va animar a quedar-se, amb la promesa –com així va ésser- que li presentaria industrials que requerien els serveis de modelistes i que fins aleshores no estaven atesos a la ciutat.

Aquest ofici és certament complicat. Requereix amplis coneixements de la tecnologia de la fusta, de la foneria, de la mecànica, de la correcta interpretació del dibuix industrial i una especial habilitat i bon gust per treballar la fusta de manera artesanal.

El primer taller va instal·lar-lo amb caràcter provisional en un espai situat al taller que un ebanista, en Carles Esquerra, li va cedir. De seguida va adonar-se que necessitaria un ajudant-aprenent que conegués la ciutat i la gent, per fer aquells treballs accessoris a ell i les gestions subalternes. Mitjançant l'escola veïna (Educator) on jo feia els meus estudis -aleshores obligatoris fins als 14 anys- vam contactar. I així varen començar 10 anys de relació diària, intensa, –i per a mi enriquidora – que havia d'acabar quan ja amb 24 anys vaig decidir donar un gir de noranta graus a la meua vida professional.

Ben aviat, ens traslladarem a un local del carrer Sant Jaume que seria el definitiu. Treballava i com afició tocava el violoncel a l'orquestra de corda, com el lleure que més l'omplia. Era per naturalesa exigent (amb ell mateix el primer) i es mostrava decebut amb els companys de l'orquestra, de qui deia que s'ho prenién poc seriosament. Els assajos eren poc freqüents, irregulars, impuntuals, i això el desesperava. Era coneguda la seva passió per l'òpera wagneriana. Quan al Liceu feien retransmissions d'alguna òpera d'aquest compositor, acostumava a portar al taller un aparell de ràdio i tots l'havíem d'escoltar. Bon polemista, eren molt divertides les acalorades discussions que de vegades tenia amb en Francesc Clotet, bon amic i entusiasta de l'òpera italiana, que trobava plaer a fer-lo enfadar blasmant-li l'avorriment de la música alemanya en contrast amb la frescor i alegria de la italiana. Tot s'acabava rient malgrat que a en Casanova li costava poc aixecar la veu quan es tractava de defensar allò en què creia.

El seu dia a dia transcorria sense cap relleu especial, fins que va produir-se un fet que, jo crec, va ésser transcendent en el seu esdevenidor. Era aproximadament el 1956 quan el vam convèncer per fer-lo president de l'Agrupació Sardanista. Jo n'era el secretari, i feia relativament poc temps

que se'ns havia obligat a legalitzar-nos, és a dir, deixar d'ésser únicament un grup d'afeccionats de bona fe, agrupats sota el nom de Comissió Sardanista, per convertir-nos en una institució amb estatuts aprovats pel Govern Civil, amb una relació nominal de socis cotitzants, un llibre d'actes, un de caixa, etc. El president era Alfons Ulldemolins, que va manifestar la necessitat de deixar-ho, tota vegada que volia casar-se i sentia aleshores altres obligacions. Buscant-li substitut va aparèixer el nom de Salvador Casanova en el llibre de socis. (Cal dir que jo l'havia fet soci, amb tota la voluntat per part seva, tota vegada que, malgrat no saber ballar sardanes, la música li agradava, i encara li agradava més el que les sardanes simbolitzaven). Quan li ho vam proposar va quedar-se sorprès i ens va demanar un temps per pensar-s'ho i comentar-ho a casa. No va trigar gaire. L'endemà ens deia que sí. Sempre he pensat que la seva acceptació va estar motivada fonamentalment perquè va veure les possibilitats que li oferia un càrrec institucional en una societat que representava en si mateixa bona part d'allò en què ell tan creia.

I així va ésser. Va començar a conèixer i relacionar-se amb les autoritats locals, (encara que, de moment, només fos per a demanar-los subvencions), amb cobles, autors, colles, altres agrupacions, organitzacions de Barcelona (Obra de Ballet Popular, Agrupació Cultural Folklòrica, etc.) El seu nom va començar a deixar d'ésser desconegut en aquests ambients.

És evident que no el motivava particularment el fet de ballar sardanes. Amb en Manel Navarrete, també bon afeccionat i persona que s'havia integrat al taller feia ja un temps, els en varem ensenyar, a ell i a la seva esposa Emília. Mai varen tenir-hi una gràcia especial. Tampoc els preocupava. Malgrat tot, en les audicions ell era sempre el d'anar davant. El primer d'arribar i el darrer de marxar-ne, truginant –si era necessari– les cadires per als músics.

Ben aviat va sentir la necessitat de canviar certes coses i de fer-ne de noves. Des d'aproximadament l'any 1951, a Ràdio Granollers hi teníem un programa setmanal on –en castellà, naturalment– es donaven notícies de les activitats sardanistes de Granollers i comarca, i es feia sentir música per a cobla. El guió el preparava en Joaquim Regàs i el llegia el locutor de torn. Va dir-me si jo, que coneixia el director de l'emissora (era el Sr. Joan Sala Farràs), podria demanar-li d'emetre'l en català. Aquest va donar-hi el seu consentiment amb una condició: ja que ells no tenien personal per llegir-lo correctament, nosaltres hauríem de portar la persona capaç de fer-ho. Em va tocar a mi (que de jove estava posat a totes les salses). Des d'aleshores i al llarg d'un bon grapat de mesos, el guió el preparaven entre en Quim

Regàs i en Casanova. Me'l donaven a les reunions dels dilluns per poder-lo preparar i es passava en directe els dijous al vespre.

Va pensar que una nova manera de fer-nos presents a la vida ciutadana i comarcal era mitjançant la publicació d'una revista. Així va néixer *Anella*. En realitat se'n podia haver dit *Salvador Casanova*, tota vegada que ell n'era el principal i gairebé únic redactor, editor, publicista i, si calia, finançador. Amb periodicitat bimensual, el primer número porta data del mes de gener de 1958. No es van aconseguir mai els permisos per editar-la en català i va haver de fer-se sempre en castellà (almenys tots els exemplars que jo en conservo, fins al juny de 1961). Això sí, sempre que podia reproduïa escrits de diferents autors originalment fets en català. La revista era molt senzilla, quatre fulls de mida quartilla a cara i cara excepte la pàgina central, que acostumava a ésser una col·laboració externa diferent que ell s'espavilava per aconseguir cada dos mesos. La seva relectura és divertida avui, més de 50 anys després. Qui conegui l'estil de la seva escriptura s'adonarà que no va canviar gaire amb el pas del temps. L'*Anella* es finançava amb uns petits anuncis del comerç local que buscàvem i aportàvem qui podia. I quan no n'hi havia prou . . .

A l'exemplar dels mesos de setembre-octubre de 1958, ja hi anuncia la voluntat de portar el nom de Granollers a Montserrat, incorporant-lo al monument a la sardana que hi ha al Camí del Artistes, als Degotalls. Es tractava de fixar-hi un clau de bronze amb l'emblema de l'Agrupació en relleu, al costat dels que ja hi havien aportat altres ciutats. Amb aquesta finalitat es donà a conèixer l'obertura d'una subscripció popular per sufragar-ne les despeses. Com que l'emblema que aleshores teníem li va semblar antiquat i poc artístic (representava una parella de sardanistes, ell amb barretina i ella amb malla al cap, possiblement heretat de l'època de l'antic Foment de la Sardana), va decidir demanar que algun artista local en dissenyés un de nou posat al dia. Va convèncer l'Amador Garrell, que va dibuixar el que encara avui dia -em sembla- és l'emblema representatiu de l'Agrupació. El model de fusta es va fer -naturalment- al taller i una vegada fos en bronze i acabat i muntat sobre marbre es va anar a col·locar coincidint amb la diada del VII Aplec de la Sardana a Montserrat, celebrat el dia 24 de maig de 1959. És a dir, en aquests dies fa justament 50 anys. (Ja ho ha commemorat l'Agrupació?).

El número de l'*Anella* dels mesos de maig/juny de 1959 detalla totes les persones que varen col·laborar a fer l'emblema. I com que finalment va aconseguir que ho fessin desinteressadament, les 1.105 pessetes recollides en la subscripció varen ser destinades a pagar una audició de sardanes! El número següent (juliol/agost de 1959) dona notícia de la seva col·locació,

i en fa una curta però emotiva ressenya, on explica els motius de per què calia ésser present a Montserrat.

Sempre he pensat que el nomenament de Salvador Casanova com a President de l'Agrupació Sardanista de Granollers va ser un fet important per a les dues parts. Per a l'Agrupació perquè es va assegurar durant anys el servei d'una persona culta, activa, desinteressada, que va saber projectar el seu nom i el de la ciutat molt més enllà d'organitzar simples ballades, cosa que -d'altra banda- ja sempre s'havia fet. I per al propi Casanova, perquè de seguida va intuir-hi la possibilitat de poder desenvolupar al seu entorn aquells tipus d'activitats que fins aleshores no li havien estat possibles. En efecte, en aquells moments, coneixia poca gent, tenia poca relació personal, llevat de l'estrictament professional i musical, reduïda al seu àmbit. Per la situació política d'aleshores, la llibertat d'expressió, sobretot en català, li era vetada com a tothom. L'Agrupació podia ser, doncs, com efectivament així va ésser, l'escletxa per on podia fer-hi entrar un raig de llum i la cobertura, si no jurídica, sí almenys testimonial, per començar a desenvolupar-hi activitats que més tard acabarien tenint, sembla ser, poc a veure amb les sardanes.

Penso que el fet de ballar sardanes, en sentit estricte, l'interessava ben poc. El que elles representaven i possibilitaven, sí. L'Agrupació li va permetre conèixer molta gent, de Granollers i de fora, i que molta gent el conegués a ell. Autoritats locals (que potser haurien preferit no haver-lo de conèixer), persones d'aquí i de fora compromeses amb els seus mateixos sentiments i amb qui ben aviat va establir lligams de complicitat.

Al 1957 ja organitza la I Quinzena Sardanista amb un grapat d'actes culturals (tandes de conferències, exposicions, etc.) que tindran certa continuïtat. L'any següent, dins del mateix marc, es desvia per aconseguir una exposició, *La sardana en les Arts Plàstiques*, que tindria un important ressò. El 1959, l'exposició la fa girar a l'entorn de *La sardana en el Vallès Oriental*.

Ben aviat es fa escoltar en àmbits sardanistes portant sempre el nom de Granollers. Cosa curiosa i que demostra la seva ferma voluntat d'integració a allò que voluntàriament assumeix, ja que ni és de Granollers ni és sardanista.

El 1959 és convidat a participar com a ponent en la I Jornada d'Estudis Sardanistes celebrada a Montserrat. L'any següent a Barcelona. Després a Peralada.

Com ja he dit, per motius professionals vam anar deixant de relacionar-nos a partir de 1962, i més definitivament al 1966, en què deixo de viure a

Granollers. El darrer contacte que en recordo va ésser del 1977. Jo vivia a Bilbao amb la meva família, i vaig rebre una carta de la Comissió Edició Obra Ruera, signada pel catedràtic Salvador Llobet i en la qual se'm comunicava la voluntat d'enregistrar un disc de l'obra *Empúries* i se'm demanava si hi podia col·laborar econòmicament, tota vegada que es feia bàsicament per subscripció popular. Aquesta carta "oficial" venia acompanyada d'una altra autògrafa d'en Casanova, en la qual em feia saber que ell també estava integrat en la Comissió Organitzadora, i en la qual, mostrant el seu respecte per la persona del Sr. Ruera, reiterava i justificava el motiu de l'ajut. Cal dir que tot això va anar precedit d'una trucada telefònica seva. Naturalment vaig fer el que vaig poder, i més tard em va fer arribar un nombre de discs de vinil, un d'ells particularment dedicat pel Sr. Ruera, que encara conservo.

Quan parlem d'una persona que ja no hi és, tots tendim a idealitzar la seva memòria. Segurament que en Casanova no va ésser una persona perfecta, com cap de nosaltres ho som. Però jo tinc el seu record en franca estima. En el moment en què el vaig conèixer, jo era un adolescent. Vaig anar fent-me gran al seu costat. I tots sabem que, quan de jove hom es va formant, les influències que rep són molt importants i que es recorden més els exemples que les paraules. Jo vaig tenir la sort de conviure sempre amb bons exemples. Puc assegurar que era un home profundament honrat. No únicament amb les seves conviccions, que defensava amb fermesa i acalorament si calia, sinó també amb coses més prosaiques, com els diners. No els tenia una particular estima. Eren únicament un bé necessari. Li havia vist reaccions i comportaments que, sobretot ara que ho veig amb la perspectiva de l'edat adulta, m'ajuden a comprendre la seva qualitat humana en aquest aspecte.

Vaig tenir notícia de la seva mort passat ja bastant de temps després de produir-se. Ni tan sols sabia que estava malalt! Sense ésser creient, va aconseguir que molta gent cregués en ell, i se l'estimés.

F. Brichs i Oliveras

